

Oklart hur sjukvården bör agera när nationella riktlinjer saknar

Svårt sjuka aidspatienter riskerar nekas livsviktiga bromsmediciner

En aidspatient på ett svenskt sjukhus riskerar att inte få nödvändiga bromsmediciner om patienten saknar uppehållstillstånd. Situationen är inte ovanlig, och för vårdpersonalen innebär den ofta en tung psykisk belastning.

Vid Karolinska sjukhuset har ledningen nu vänt sig till produktionsstyrelsen, med krav på ett bemyndigande att få ge även dessa patienter bromsmediciner.

Enligt Hälso- och sjukvårdslagen har alla som vistas i Sverige rätt till akut sjukvård. Däremot har inte alla rätt till en med allmänna medel finansierad sjukvård som sträcker sig över en längre tidsperiod.

Det gäller exempelvis aidspatienter som behöver livsuppehållande bromsmediciner, och som är politiska flyktingar men fått avslag på sina asylansökningar. Det gäller även flyktingar som sökt asyl av humanitära skäl, liksom politiska flyktingar som överklagar ett negativt asylbesked och väntar på ett slutgiltigt beslut. Nyligen beskrevs i massmedia ett fall vid Huddinge Universitetssjukhus, där en 32-årig aidssjuk kvinna utan uppehållstillstånd inte fick de nödvändiga bromsmedicinerna. Hon erhölet endast akut vård.

Skulle dessa patienter betala ur egen ficka handlar det om en månadskostnad bara för själva bromsmedicinerna på omkring 8 000 kronor per patient.

Däremot har barn som fått avslag på asylansökan och ska utvisas, men som håller sig gömda, rätt till samma vård som alla i Sverige bosatta barn.

Måste se till hela problematiken

Överläkare Anders Björkman på infektionskliniken vid Karolinska sjukhuset i Solna är ordförande i den svenska sektionen av den internationella organisationen Läkare i världen. Läkare i världen lägger stor vikt vid arbete även på hemmaplan, och för svenskt vidkommande handlar det bland annat om att driva en »hemlig» mottagning utan-

för Stockholm för patienter utan uppehållstillstånd.

Anders Björkman uppger att olika infektionskliniker skiljer sig åt ifråga om att sätta in bromsmediciner eller inte till aidspatienter som saknar uppehållstillstånd. För läkarna på infektionskliniken vid KS är frågan ständigt aktuell, och Anders Björkman inser att valet inte är helt självklart för alla.

– Det är en komplicerad situation av flera skäl och vi måste se till hela problematiken. Ett skäl är att det handlar om en livslång och mycket dyr behandling; vilka möjligheter har patienten att fullfölja behandlingen om han eller hon utvisas? säger Anders Björkman.

– Och från politiker hörs ibland argument som att vi riskerar få en ström av aidssjuka till Sverige om vi erbjuder den här behandlingen trots att patienterna saknar uppehållstillstånd. Det kan leda till att krafter i samhället ställer krav på att vi överhuvudtaget inte ska släppa in HIV-smittade personer i Sverige.

Men i exempelvis Norge, England och Frankrike har sjukvården en betydligt generösare inställning till att erbjuda bromsmediciner till aidssjuka patienter, menar Anders Björkman, och där har man inte behövt ta emot en ström av aidssjuka från andra delar av världen som en följd av det.

– Vår nuvarande situation innebär inte bara ett problem för patienterna. För personalen – som i sitt arbete inte skiljer på människor på det sättet – är det mycket jobbigt när den ser hur en svårt sjuk patient erbjuds medicin medan en annan inte får den. Jag anser därför att man måste se till stunden, och erbjuda behandling.

– Men vi får inte vara omedvetna om

Överläkare Anders Björkman,

Karolinska sjukhuset i Solna, menar att den nuvarande situationen även gör det psykiskt arbetsamt för vårdpersonalen. – Det är mycket jobbigt när man ser hur en svårt sjuk patient erbjuds medicin medan en annan inte får den, säger Anders Björkman.

problemen och måste även vara beredda på att stå emot de eventuella negativa krafter som kan uppstå i samhället till följd av ett generösare agerande, säger Anders Björkman.

Vissa mer värda än andra?

Det finns också en omvänd problematik: nekas vissa aidspatienter bromsmediciner på grund av att de saknar uppehållstillstånd, kan nästa steg bli att neka patienter på andra grunder, menar Anders Björkman. Det kan gälla patienter som inte följer andra regler, exempelvis inte infinner sig i rätt tid för att ta sina mediciner, de anses besvärliga och har kanske oordnade livssituationer med bostadslöshet etc. Vissa blir mindre värda än andra.

För Anders Björkman och hans kolleger på infektionskliniken har ändå målsättningen varit klar: alla ska erbjudas samma behandling.

– För att behålla den etiska integri-

FOTO: HANS PETTERSSON

teten som läkare måste vi ta ställning för patienten, och uppfylla hela vårt ansvar så länge patienten är i Sverige, säger Anders Björkman.

Sjukhusledningen har nu krävt att den överordnade myndigheten, produktionsstyrelsen, ger läkarna på sjukhuset ett bemyndigande att ge bromsmediciner även till aidspatienter som saknar uppehållstillstånd, samt att frågan om riktlinjer tas upp på ett nationellt plan. Bo Ringertz är chefläkare på Karolinska sjukhuset.

– Etiken måste gå före ekonomin. Varje specialitet ska utgå från ett etiskt agerande och i sådana här fall är det oetiskt att inte erbjuda dessa mediciner. Dessutom utgör ju dessa patienter en stor smittorisk, säger Bo Ringertz.

– Men det måste ändå alltid göras en individuell bedömning av den behandlande läkaren.

Gäller även andra patientgrupper

Chefläkare Hans Vallin vid Hudinge Universitetssjukhus uppger att frågan om bromsmediciner till patienter utan uppehållstillstånd i Sverige debatteras flitigt på sjukhuset, inte minst efter den massmediala uppmärksamheten rörande den 32-åriga aidsjuka kvinnan.

Hans Vallin menar dock att man bör vara försiktig med att inleda en medicinering i fall då det inte finns rimliga förutsättningar för en långsiktig behandling.

– Vi har dock i enstaka fall hittat möjligheter att hjälpa patienter i den här situationen med bromsmedicinering, även under en begränsad tids vistelse i Sverige, säger Hans Vallin.

Utöver aidspatienter finns det ju även andra patientgrupper där motsvarande problematik uppstår, menar Hans Vallin. Det kan handla om patienter från någon av de gamla öststaterna, som lider av en avancerad lungtuberkulos och som kommer till Sverige på turistvisum. Eller transplantationspatienter från Mellanöstern.

– Det förekommer att personer från Mellanöstern tar sig direkt till vår akutmottagning efter det att de landat i Sverige, med en förhoppning om att få genomgå en organtransplantation, säger Hans Vallin.

– De kommer ju oftast då deras hälsotillstånd har försämrats och är i behov av akut sjukvård, vilket vi också tillhandahåller. Vi informerar dessutom om möjligheten att söka uppehållstillstånd, vilket de i vissa fall även får. Men hittills har vi inte hittat någon lösning för att rutinmässigt ta hand om annat än den akuta situationen.

Peter Örn

Franska läkare upprörda över dom

”Vi ska hjälpa livet,
inte ha skyldighet att döda